

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้เติบโตเป็นดินแดนพระพุทธศาสนาแต่ปัจจุบันกลายเป็นศาสนาอื่นเกือบทั้งหมด เนื่องจากพระไม่รู้จักปรับตัวในการสอน ทำให้เด็กเยาวชนคนหนุ่มสาวไม่อยากเรียนพระพุทธศาสนาเพราะมันเขย พระเทศน์ไม่รู้เรื่อง ใช้ภาษาที่ไม่เข้าใจ จึงมีแต่คนฆ่าคนแก่เท่านั้นเข้าวัด วัยรุ่นไม่มีใครสนใจ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ๒๕๕๑, หน้า ๑๖) เช่นเดียวกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน ยังประสบปัญหาในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเหมือนกัน ยิ่งสำคัญไปกว่านั้นคือ “วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ไม่มีใครอยากสอน และมากกว่านั้น คือว่าไม่มีใครอยากเรียน และโรงเรียนหรือหลักสูตรก็ไม่ได้ให้ความสำคัญ ทั้งที่วิชานี้เป็นวิชาที่สำคัญมาก เพราะว่ามันเป็นวิชาที่สร้างคนให้เป็นคน วิชานี้ก็คือวิชาพระพุทธศาสนา นั่นเอง...การสอนในวิชาที่ผู้เรียนไม่อยากเรียน ระบบก็ไม่ให้ความสำคัญ เป็นวิชาที่เข้าใจยาก ถึงแม้จะมีประโยชน์ แต่ก็บริโภคยาก เป็นเสมือนยาขม คุณครูจึงต้องทำให้นักเรียนชอบกินของหวานหันมากินของขมได้...” (สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ, ๒๕๔๘)

ด้วยความสำคัญของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องมีวิธีการสอนที่ดีในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมยุคปัจจุบัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมในเยาวชนสังคมไทย เพราะหากพระผู้สอนไม่รู้จักประยุกต์ให้เข้ากับวิถีชีวิตความเป็นอยู่จริง ก็จะได้เฉพาะพิธีกรรมทางศาสนา และคนแก่ ๆ เท่านั้นที่เข้าวัด (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ๒๕๔๕, หน้า ๖๐) ซึ่งสอดคล้องกับสุนทรียา เปรมวารี (๒๕๒๓, หน้า ๑) ที่แสดงความคิดเห็นว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนเท่าที่ผ่านมาส่วนใหญ่ต้องประสบกับความล้มเหลวเพราะวิธีสอนมุ่งถ่ายทอดความรู้มากกว่าฝึกให้นักเรียนคิด จึงทำให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการคิดหาเหตุผลซึ่งตรงกับข้อมูลของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน (๒๕๓๖, หน้า ๑) ได้สรุปไว้ว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนในโรงเรียนเอกชนทั่วประเทศนั้น โรงเรียนยังไม่ได้มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการที่จะส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชน และวัชรกุล สำภาพล (๒๕๓๗, หน้า ๘๖-๘๗) ได้สรุปว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่สำเร็จผลเท่าที่ควรนั้นเป็นเพราะว่าครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนาและขาดวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาดีพอ ขาดทักษะในการสร้างสื่อการเรียนการสอนและขาดแคลนสื่อการสอน เวลาและเนื้อหาที่กำหนดให้มานั้นไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนยังมีเจตคติที่ไม่ดีต่อพระพุทธศาสนา ขาดความสนใจในการเรียน และสภาพห้องเรียนไม่เอื้ออำนวยต่อการ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและยังมีส่วนประกอบอื่นอีกคือ ฝ่ายบริหารขาดการให้ขวัญและกำลังใจสนับสนุนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาพระพุทธศาสนาแก่ครูผู้สอน

อีกประการหนึ่ง คือพระเน้นการบรรยายในชั้นเรียนมากเกินไป ไม่มีสื่อการสอนและเทคนิคใหม่ๆ เข้ามาช่วยเสริม จึงเป็นเหตุให้เด็กๆไม่ค่อยให้ความสนใจ เบื่อที่จะเรียน และพูดคุยแข่งเวลาครูสอน ครูควบคุมเด็กไม่ได้ (พระมหาเสวี สัจจวโร, ๒๕๔๗, หน้า ๕-๖) ซึ่ง สุมณ อมรวิวัฒน์ (๒๕๒๘, หน้า ๕๘) ได้ให้ข้อคิดว่า แม่ในปัจจุบันครูจะเริ่มเข้าใจวิธีสอนหรือวิธีการให้การศึกษาบวรม เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างลักษณะนิสัยอย่างถูกต้องขึ้นมาบ้างแล้วก็ตาม แต่ครูก็ยังคงคิดในเนื้อหาและทักษะเฉพาะ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นการเสียเวลาและสอนไม่จบหลักสูตร ย้ำไฟ สุจริตกุล (๒๕๒๕, หน้า ๕) สรุปว่า หลักการสอนดั้งเดิมในพระพุทธศาสนา เรียกว่า พุทธวิธีสอนซึ่งมีมาแล้วแต่ครั้งพุทธกาล หากครูได้นำพุทธวิธีสอนมาใช้ในการสอน จะทำให้การเรียนเกิดผลดีมากกว่าวิธีสอนใดๆ ทั้งสิ้นซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของไสว พักขาว (๒๕๓๗, หน้า ๒๒๗) กล่าวว่า “สิ่งที่จะช่วยให้ครูผู้สอนประสบความสำเร็จในการสอนคือ การมีเทคนิคในการสอนที่ดี” เช่นเดียวกับเสฐียรพงษ์ วรรณปก (๒๕๔๒, หน้า ๘๔) กล่าวว่า เทคนิคการสอนที่ดี จะต้องสอนให้แจ่มแจ้ง โนม้วนาวจิตใจให้ผู้ฟัง เกิดความกล้าหาญ ร่าเริง มีความสอดคล้องกับพระเทพโสภณ (ประยูร ฐมมจิตโต), ๒๕๔๕, หน้า ๒๖) ได้แสดงความเห็นว่า การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาที่ดีต้องสอนตามหลักไตรสิกขาด้วยวิธีการสอนที่มี ๔ ส คือ

๑. การสอนแจ่มแจ้ง คือสอนให้เข้าใจแจ่มแจ้งเหมือนเห็นด้วยตาตนเอง
๒. การสอนจงใจ คือ สอนให้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในหลักศีลธรรม และค่านิยมที่ดีงาม และเชื่อในหลักกรรม
๓. การสอนแก้ตัวกลัว คือสอนให้มีความพยายาม ในการปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธี โดยเฉพาะมีการนำการบริหารจัดและเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน
๔. การสอนร่าเริง คือสอนสนุกด้วยสื่อและกิจกรรมทำให้เด็กรักที่จะเรียนวิชาพระพุทธศาสนาต่อไป

วัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นวัดพระอารามชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร พระภิกษุสามเณรมีบทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กล่าวคือทำหน้าที่สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตอำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี และในเขตใกล้เคียง เริ่มตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๓๗ จนถึงปัจจุบัน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ มีพระภิกษุสามเณรไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จำนวน ๑๐ แห่ง มีจำนวน ๔๕ รูป ซึ่งพระภิกษุสามเณรได้รับนิมนต์ไปสอนประจำโรงเรียนต่างๆเพิ่มขึ้นทุกปี ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุสามเณรต้องออกไปสอนหนังสือตามโรงเรียนเพิ่มขึ้นด้วยทั้งที่ความรู้ความสามารถของผู้สอนนั้นยังเป็นปัญหาอยู่ โดยเฉพาะบางรูปไม่เคยสอนเลย ต้องประสบปัญหาต่างๆ นานา ทั้งด้านความรู้ในเนื้อหา และเทคนิคต่างๆ ซึ่งยังไม่เคยได้รับการฝึกฝนมาก่อน ทำให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน

โรงเรียนขาดประสิทธิภาพที่ดีพอ (พระมหาเสริจ สจจวโร, ๒๕๕๐, ตุลาคม ๒๗) ทำให้เกิดปัญหาอย่างอื่นตามมาอีกคือ บางโรงเรียนต้องการเฉพาะพระภิกษุไปสอนเท่านั้น ไม่ต้องการให้สามเณรไปสอน โดยให้เหตุผลว่าสามเณรไม่สามารถควบคุมการเรียนการสอนได้ ไม่ค่อยมีวิธีการสอนที่ดึงดูดความสนใจจากผู้เรียนได้ ทำให้เด็กเสียวังตังมาก คุมเด็กไม่อยู่ (โชติ พูลเจริญ, ๒๕๔๘, พฤษภาคม ๑๕) ซึ่งทางวัดพระพุทธรบาทได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยนิมนต์พระภิกษุที่มีประสบการณ์ไปทำหน้าที่สอนแทน แต่เมื่อพิจารณาไปแล้วการแก้ปัญหาดังกล่าวยังไม่ตรงประเด็นนัก

พระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหารผู้ฟังสอนเป็นปีแรกต้องประสบปัญหาดังกล่าวเป็นประจำ ทั้งในด้านความรู้ในจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านเทคนิคการสอน เนื่องจากแต่ละรูปมีภูมิรู้ ภูมิธรรมที่ต่างกัน รูปแบบการสอนจึงเป็นไปตามความถนัดของตนเอง แต่โดยมากจะมีรูปแบบการสอนอย่างพระ ทำให้การเรียนการสอนจึงเน้นการท่องจำเสียมากกว่า สาเหตุเนื่องจากพระภิกษุสามเณรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้พุทธวิธีมาประยุกต์ใช้สอนที่แท้จริง เช่น จะสอนอย่างไรให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้งกล้า ร่าเริง บางรูปก็มีการใช้เหมือนกัน แต่จากการสังเกตดูพบว่า มีการใช้พุทธวิธีน้อยมาก หรือไม่สามารถใช้พุทธวิธีสอนได้ครบคลุมทั้ง ๔ ส ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเกิดประสิทธิภาพน้อยไปด้วย ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาที่สอนได้ชัดเจน ไม่มีสิ่งเร้าดึงดูดความสนใจผู้เรียน ผู้เรียนไม่อยากปฏิบัติตาม และไม่มีความสุขในการเรียน ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน เนื้อหาเข้าใจยาก เหมือนการกินยาขมเป็นเรื่องลำบากสำหรับเด็ก ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้การสอนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น ปัญหาเรื่องการใช้พุทธวิธีสอนของพระภิกษุสามเณรจึงควรได้รับการแก้ไขเป็นอย่างมาก เพราะเป็นปัญหาในการเผยแผ่และการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา (พระศรีปริยัติเวที (สำเภา สุวฑฒโน), ๒๕๕๐, พฤษภาคม ๒๙)

ดังนั้น ผู้สอนที่รู้จักใช้พุทธวิธีก็จะทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ เด็กจะเกิดความชอบ เรียนไม่เบื่อ สนุกสนาน อยากเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และการสอนยังสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองได้อีกด้วย ดังเช่นคุณครูอุทุมพร มุลพรมที่มีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เชี่ยวชาญชนิดที่พระต้องมาขอเป็นลูกศิษย์ (สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ, ๒๕๔๘) แสดงให้เห็นว่า ครูค้นแบบในการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีความสามารถในการนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้จนทำให้เด็กเข้าใจ มีความสนใจ อยากทำตาม และมีความสุขสนุกสนานในการเรียน ซึ่งตรงตามหลักการสอน ๔ ส ครบถ้วน

นอกจากนี้ ยังมีบุคคลสำคัญที่รู้จักนำเอาหลักพุทธวิธีไปประยุกต์ใช้ในการเทศน์สอนเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนได้รับความนิยมนับถือโด่งดังเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ดังเช่นพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญในแวดวงของพระพุทธศาสนาที่ได้รับการยอมรับนับถือมากที่สุดในปัจจุบัน

และบุคคลสำคัญอีกท่านหนึ่งฝ่ายฆราวาสคือ พันเอกปิ่น มุกข์กันต์ ได้ใช้เอาพุทธวิธีมาใช้ในการพูดจนเป็นที่ยอมรับมากเช่นกัน (ปิ่น มุกข์กันต์, ๒๕๑๒, หน้า ๒๒-๓๒) เพราะฉะนั้น พระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหารผู้ใหม่ต่อประสบการณ์การสอนจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้พุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประสบความสำเร็จมากที่สุด (พระมหาเสด็จ สจจวโร, ๒๕๕๐, พฤษภาคม ๒๕) ดังนั้น จึงควรมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของวัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหาร เพื่อจะได้ร่วมมือกันหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหารให้มีความรู้ความสามารถในการใช้พุทธวิธีสอนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรที่ทำหน้าที่ไปสอนตามโรงเรียนต่างๆให้เกิดประสิทธิภพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษากรณีดังกล่าว โดยการสังเกตและสอบถามบุคคลดังกล่าวข้างต้น ซึ่งเป็นเหตุผลสนับสนุนที่สำคัญ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี ในการสอนปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องมีการพัฒนา เนื่องจากมีการใช้พุทธวิธีมาประยุกต์ใช้น้อยมากเป็นเหตุให้ผู้เรียนขาดความสนใจในการเรียน เกิดความเบื่อหน่าย มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตอบสนองนโยบายของพระธรรมปิฎก (ชวลิต อภิวฑฺฒโน) เจ้าอาวาสวัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหาร และเจ้าคณะจังหวัดสระบุรีซึ่งเป็นผู้ริเริ่มโครงการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรไปสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามโรงเรียนต่างๆได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องวิจัยและพัฒนาการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี เนื่องจากพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหารประสบปัญหาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาต้องการที่จะมีส่วนในการผลักดันให้มีการพัฒนาเกิดขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จึงนำแนวทางการสอนตามหลักพุทธวิธีมาใช้ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนที่เป็นรูปธรรมที่จะทำให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภพยิ่งขึ้นอันเป็นเหตุให้นักเรียนที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนาเรียนอย่างมีความสุข เกิดความประทับใจ เข้าใจเนื้อหาง่าย มีเจตคติที่ดี และเกิดความซาบซึ้งในคุณของพระรัตนตรัย สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ผู้เรียนเป็นคนดีของสังคม และสามารถทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติสืบไป

คำถามการวิจัย

คำถามหลักของการวิจัยและพัฒนานี้ คือ จะสามารถพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรีได้อย่างไร ซึ่งประกอบด้วยคำถามย่อย ๓ คำถาม ดังนี้

๑. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นอย่างไร

๒. แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี มีอะไรบ้าง

๓. จะสามารถพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ย่อย ๓ ประการ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

๒. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

๓. เพื่อพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ขอบเขตพื้นที่

ศึกษาในพื้นที่วัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร หมู่ที่ ๘ ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

๒. ขอบเขตประชากร

เนื่องจากการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณร วัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลที่สำคัญ ประกอบด้วย ๒ กลุ่ม ดังนี้

๒.๑ ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ได้แก่ พระภิกษุสามเณรผู้ทำการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จำนวน ๑๗ รูป

๒.๒ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งฝ่ายบรรพชิตและฆราวาส จำนวน ๑๑๐ รูป/คน ประกอบด้วย

๒.๒.๑ ฝ่ายบรรพชิต ได้แก่

๑) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาท จำนวน ๓ รูป

๒) พระภิกษุ จำนวน ๕ คน

๒.๒.๒ ฝ่ายฆราวาส ได้แก่

๑) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน ๑ คน

๒) คุณครู จำนวน ๓ คน

๓) นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๙๔ คน

๒.๒.๓ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๔ รูป/คน

๓. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบเนื้อหาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี มาเป็นกรอบการวิจัย ประกอบด้วย

๓.๑ การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน

๓.๒ การใช้สื่อในการเรียนการสอน

๓.๓ การใช้วิธีสอนแบบมีส่วนร่วม

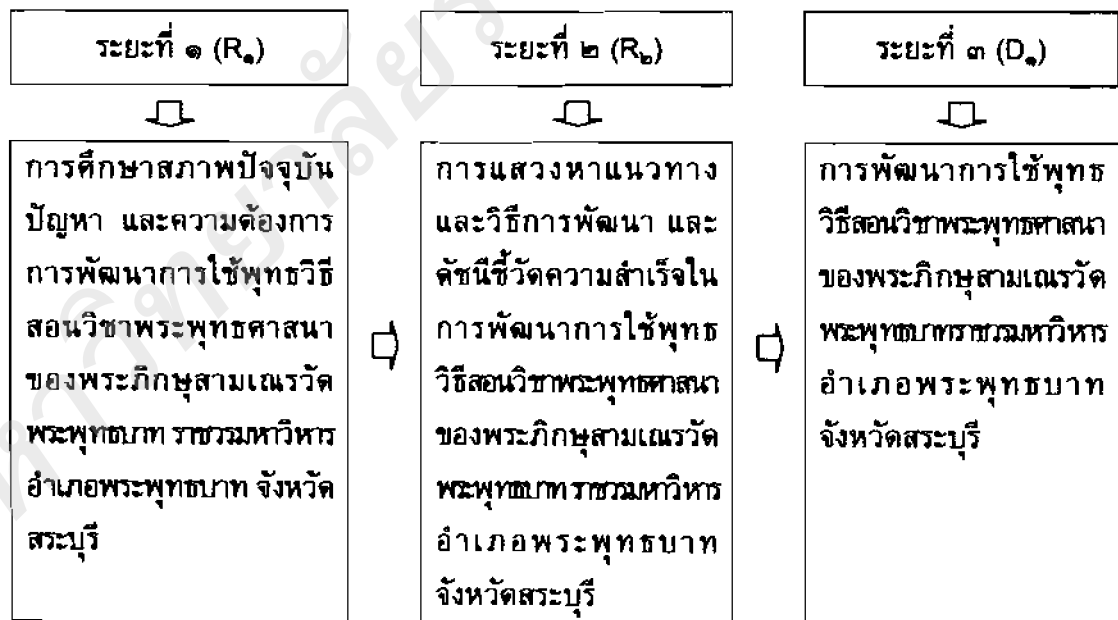
๔. ขอบเขตระยะเวลา

ตั้งแต่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๐ ถึง ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๒

วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา

การพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อมั่นว่า พระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพได้ ถ้าได้รับการสนับสนุนแนวคิด การมีส่วนร่วม และส่งเสริมพลังที่เหมาะสม

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงใช้การวิจัยและพัฒนา(Research and Development: R&D) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) โดยเริ่มตั้งแต่การร่วมกันวิเคราะห์สภาพการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรีในปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาไปสู่การร่วมกันแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา และร่วมกันปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี โดยแบ่งการดำเนินงานไว้ ๓ ขั้นตอนต่อเนื่องกันดังปรากฏในภาพ ๑

ภาพ ๑ ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

พระภิกษุสามเณร หมายถึง พระภิกษุและสามเณรที่มีประสบการณ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่ำกว่า ๕ ปี โดยได้รับมอบหมายให้เป็นผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนและจำพรรษาอยู่ในเขตพื้นที่วัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี

การใช้พุทธวิธี หมายถึง วิธีการที่พระภิกษุสามเณรใช้สอนตามหลักการพระพุทธเจ้า โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ๑) การใช้กิจกรรมในการเรียนการสอน ๒) การใช้สื่อในการเรียนการสอน ๓) การใช้วิธีสอนแบบมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

๑. การใช้กิจกรรมในการเรียนการสอน หมายถึง พระภิกษุสามเณรมีการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนในการทำความดีที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหา สร้างความสนใจ สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เรียน และผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง ได้แก่ กิจกรรมรณรงค์ทำความดี กิจกรรมโบยพริ้วความดี กิจกรรมต้นไม้แห่งสัจจะ

๒. การใช้สื่อในการเรียนการสอน หมายถึง พระภิกษุสามเณรมีการใช้สื่อที่หลากหลายมาประกอบการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหา เหมาะสมกับวัยผู้เรียน และเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ หุ่นขี้ก่า และตุ๊กตา

๓. การใช้วิธีสอนแบบมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน หมายถึง พระภิกษุสามเณรมีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เช่น การให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเรียนรู้เป็นสำคัญ

นักเรียน หมายถึง นักเรียนช่วงชั้นที่ ๒ จำนวน ๔๔ คน โรงเรียนพุลเจริญวิทยา ตำบลหนองแก อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี ผู้ที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนาแล้วเกิดความ (แจ่มแจ้ง) เข้าใจเนื้อหาชัดเจน (จูงใจ) สนใจในสิ่งที่เรียน (แก่ล้าวกด้า) อยากทำตามในสิ่งที่เรียน (ว่าเรื่อง) สนุกสนานในสิ่งที่เรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรีครั้งนี้ คาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

๑. พระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธรบาท ราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี สามารถใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้และเข้าใจในวิชาพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา และพระรัตนตรัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

๒. ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพระภิกษุสามเณรวัดพระพุทธบาท ราชวรมหาวิหาร ผู้ทำหน้าที่การสอนวิชาพระพุทธศาสนา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาได้ร่วมมือกันแก้ปัญหา การใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยการช่วยกันระดมความคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมในการนำมาพัฒนาการสอนให้เกิดประสิทธิผล และนำไปสู่การปฏิบัติจริงในการพัฒนา ร่วมกัน ซึ่งผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาได้ตระหนักถึงหลักการรู้จักสามัคคีในการทำงานร่วมกัน และการให้ความเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะเป็นผลประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมตามมา และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

๓. เกิดเป็นแนวทางในการใช้พุทธวิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนาแก่โรงเรียนอื่นๆ ที่สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการใช้สอนวิชาพระพุทธศาสนาตามโรงเรียนอื่นๆ อีกต่อไป